

ฉบับที่ 16/2541

เรื่อง รายงานฐานะการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยประจำปี 2540

ทุกปีธนาคารแห่งประเทศไทยจะจัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 สำหรับปี 2540 นั้น ธนาคารมีรายได้ทั้งสิ้น 45,412 ล้านบาท และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 9,315 ล้านบาท จึงมีกำไรจากการดำเนินงานตามปกติ จำนวน 36,097 ล้านบาท แต่ธนาคารมีผลขาดทุนจากการดำเนินการด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราอีกจำนวนมาก

ในปี 2540 ระบบเศรษฐกิจการเงินไทยประสบภาวะวิกฤติ โดยในช่วงต้นปีค่าเงินบาทมีความผันผวนอย่างมากเนื่องจากการโจมตีเงินบาทอย่างรุนแรงจากนักเก็งกำไร ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะธนาคารกลางมีหน้าที่หลักประการหนึ่ง คือ การรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นเพื่อรักษาค่าเงินบาทให้อยู่ในช่วงอัตราแลกเปลี่ยนที่ทางการกำหนด ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องเข้าแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศในตลาดทันทีและสร้างภาระผูกพันล่วงหน้าที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และนอกจากนั้น หลังจากที่ทางการได้เข้าโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศแล้ว ก็ได้มีการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนสูง

ตามกฎหมาย ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องจัดทำบัญชีแยกตามลักษณะของธุรกรรมหลักของธนาคาร กล่าวคือจัดทำบัญชีของฝ่ายกิจการธนาคารบัญชีหนึ่งกับบัญชีของฝ่ายออกบัตรธนาคารแยกบัญชีต่างหาก เนื่องจากหนี้สินต่างประเทศส่วนใหญ่อยู่ในบัญชีของฝ่ายกิจการธนาคาร แต่สินทรัพย์ต่างประเทศส่วนใหญ่อยู่ในบัญชีของฝ่ายออกบัตรธนาคาร ดังนั้น เมื่อทางการประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นแบบลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ซึ่งมีผลทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงมาก โดยเฉพาะในช่วงปลายปี จึงทำให้ธนาคารขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนสูง ซึ่งจากการแยกบัญชีดังกล่าว ผลขาดทุนทั้งหมดจึงบันทึกอยู่ในบัญชีของฝ่ายกิจการธนาคาร ในขณะที่บัญชีของฝ่ายออกบัตรธนาคาร มีกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพิจารณาฐานะการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องทำการวิเคราะห์ทั้งสองบัญชีควบคู่กันไป

การเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราดังกล่าวเป็นผลให้ฝ่ายกิจการธนาคารขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในปี 2540 ที่เกิดขึ้นแล้ว (realized) จำนวน 87,026 ล้านบาท และที่ยังไม่

เกิดขึ้นจากการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (unrealized revaluation) ของสินทรัพย์และหนี้สินต่างประเทศเป็นเงินบาทจำนวน 83,418 ล้านบาท (โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ สิ้นปี 2540 เท่ากับ 47.247 บาทต่อดอลลาร์ สรอ.) รวมเป็นผลขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจำนวน 170,444 ล้านบาท

นอกจากนี้ ฝ่ายกิจการธนาคารยังมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายเงินดอลลาร์ สรอ. ล่วงหน้าที่ทำไว้ในปี 2540 จำนวนขายสุทธิ 18,006 ล้านดอลลาร์ สรอ. ซึ่งเมื่อมีการชำระจริงคาดว่าจะมีผลขาดทุน แต่ ณ วันสิ้นปี 2540 ผลขาดทุนยังไม่ได้เกิดขึ้นจริงและไม่มีความแน่นอน จึงไม่อาจรับรู้ผลขาดทุนดังกล่าวในบัญชีกำไรขาดทุนจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามสัญญาและทราบผลขาดทุนที่แน่นอนตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ สรอ. ต่อเงินบาท ณ วันปฏิบัติตามสัญญาแล้ว (ตัวอย่างเช่น ถ้าคำนวณโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นปี 2540 ในอัตรา 47.247 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. เทียบกับอัตราซื้อขายล่วงหน้าเฉลี่ยล่วงหน้าหนัก ในอัตรา 33.811 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. จะมีผลขาดทุนจำนวน 241,921 ล้านบาท แต่ ถ้าคำนวณโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 26 มีนาคม 2541 ในอัตรา 38.600 บาทต่อ ดอลลาร์ สรอ. จะมีผลขาดทุนจำนวนเพียง 86,225 ล้านบาท)

ในการบันทึกบัญชี ธนาคารได้บันทึกผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วจำนวน 87,026 ล้านบาท แสดงอยู่ในบัญชีกำไรขาดทุนปี 2540 ทั้งจำนวน ส่วนผลขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจำนวน 83,418 ล้านบาท ธนาคารได้ทยอยตัดเป็นเวลา 5 ปี เฉลี่ยปีละ 16,684 ล้านบาท โดยแสดงเป็นรายการพิเศษ เริ่มตัดจ่ายตั้งแต่ปี 2540 ส่วนที่เหลือจำนวน 66,734 ล้านบาท แสดงเป็นรายการรอดักบัญชีในด้านสินทรัพย์ของงบดุลปี 2540 จากวิธีการลงบัญชีดังกล่าวข้างต้น ทำให้บัญชีของฝ่ายกิจการธนาคารมีผลขาดทุนสุทธิจำนวน 67,613 ล้านบาท (หลังหักกำไรจากการดำเนินงานตามปกติจำนวน 36,097 ล้านบาท) และเมื่อนำขาดทุนจำนวน ดังกล่าวไปหักจากบัญชีทุนของธนาคาร ทำให้บัญชีทุนติดลบจำนวน 36,413 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายออกบัตรธนาคารซึ่งมีสินทรัพย์ต่างประเทศที่ใช้หนุนหลังธนบัตรออกใช้และที่สะสมไว้อย่างต่อเนื่องมีกำไรจากการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสุทธิเป็นเงิน 448,670 ล้านบาท ดังนั้นเมื่อรวมกำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของฝ่ายกิจการธนาคารกับของฝ่ายออกบัตรธนาคารแล้ว จะเห็นได้ว่าในปี 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยยังมีผลกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสุทธิ 36,305 ล้านบาท (ทั้งนี้ โดยหักการขาดทุนจากภาระผูกพัน จำนวน 241,921 ล้านบาท ไว้ด้วยแล้ว)

โดยที่ในขณะนี้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 และพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 กำหนดให้ธนาคารแยกบัญชีของฝ่ายออกบัตรธนาคารออกจากบัญชีของ ฝ่ายกิจการธนาคาร ดังนั้นผลกำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของแต่ละฝ่ายจึงยังไม่สามารถนำมาชดเชยกันได้

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว การบริหารสินทรัพย์ต่างประเทศของธนาคารกลางโดยทั่วไป อาจประสบปัญหาการขาดทุนจนทำให้เงินทุนของธนาคารติดลบได้ดังที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธนาคารกลางจะมีลักษณะพิเศษที่ไม่จำเป็นต้องมีบัญชีทุนสูงหรือติดลบเป็นการชั่วคราวได้ แต่ก็ควรจะหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วโดยเร็วและป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้นในอนาคต ธนาคารได้พิจารณาในขั้นต้นแล้วเห็นว่าการรวมบัญชีของฝ่ายกิจการธนาคารและฝ่ายออกบัตรธนาคารเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของธนาคารในระยะต่อไป เพราะการรวมบัญชีนอกจากจะทำให้บัญชีทุนที่รวมกันแล้วมีฐานะเป็นบวก การรวมบัญชีดังกล่าว ยังจะทำให้การบริหารสินทรัพย์ต่างประเทศของประเทศมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติของธนาคารกลางส่วนใหญ่ทั่วโลก และแนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ได้ระบุในหนังสือแสดงเจตจำนงฉบับที่ 2 และ 3 ที่มีต่อกองทุน การเงินระหว่างประเทศไว้แล้ว ทั้งนี้ ในการแก้ไขพระราชบัญญัติฯดังกล่าว จะยังคงรักษาหลักการที่สำคัญของการรักษาความมั่นคงแห่งค่าของเงินตรา คือธนบัตรออกใช้ต้องมีการหนุนหลังด้วยทุนสำรองเงินตราเต็มจำนวนอยู่เช่นเดิม

จึงขอแถลงมาเพื่อทราบ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

3 เมษายน 2541